

LEOPOLD DECLOEDT

BRNO – MĚSTO, KDE SE NIZOZEMŠTINA CÍTÍ DOMA

Roku 1946 přišla Erika Montijnová do Československa. O rok později (mezi tím se provdala za pana Solaře) se představila panu A. Beerovi, vedoucímu katedry germanistiky na Masarykově univerzitě v Brně. Ten chtěl zavést nizozemštinu jako obor na své katedře, a proto se obrátil na E. Solařovou-Montijnovou. 27. října 1947, v den, kdy světlo světa spatřil její syn, byla E. Solařová-Montijnová oficiálně jmenována externí lektorkou nizozemštiny. Byla zodpovědná za úvod do moderní, běžně užívané nizozemštiny. Leopold Zatočil měl na starost kurz „historické gramatiky“. Jako učebnici používala E. Solařová-Montijnová *Learn Dutch* od pražského vysokoškolského učitele Bohumila Trnky a L. J. Guittarta, jejího dřívějšího učitele angličtiny. Jedním z jejich studentů byl i pozdější děkan naší fakulty Josef Hladký.

Od roku 1947 do roku 1950 byla nizozemština v Brně fakultativním volitelným druhým oborem. V roce 1948 se sice únorové události postaraly o to, že mezinárodní kontakty Československa byly silně zredukovány, a následkem toho poklesl o něco zájem o nizozemštinu, přesto však bylo dostatek studentů na to, aby se jim mohly nabídnout dva jazykové kurzy. V říjnu 1950 se nizozemština stala dokonce řádným oborem zakončeným státní zkouškou. Studium trvalo čtyři roky, a to na žádost studijního asistenta, který byl tehdy právě zapsán do prvního ročníku němčiny. Učební materiál sestával z učebnice *Kleine nederlandse Sprachlehre* od H. Lindenbura, oranžového minislovníčku od Van Goora a z antologie nizozemských spisovatelů, která byla sestavena E. Solařovou-Montijnovou. Do obsahu oboru patřily mj. přednášky o moderní nizozemské literatuře, určitý počet praktických cvičení, předmět „analýza současné nizozemštiny ve srovnání s dalšími germánskými jazyky“ a přednášky „historický vývoj nizozemského jazyka“. Poslední dva jmenované předměty učil L. Zatočil. Celkově ukončilo čtyřleté studium s velmi dobrými výsledky pět studentů.

V říjnu 1955 se nizozemština stala opět obyčejným druhým oborem, jehož výsledky se zaznamenávaly do indexu. Na požádání mohli studenti po ukončení svého studia získat diplom ze Státní jazykové školy v Brně, ale jen pod podmí-

kou, že složí s dobrým výsledkem přísnou státní zkoušku, kterou organizovala jazyková škola ve spolupráci s filozofickou fakultou¹.

Díky Humboldtovu stipendiu mohl známý jazykovědec Zdeněk Masařík, který ještě stále působí jako vysokoškolský učitel na katedře germanistiky Masarykovy univerzity, prožít akademický rok 1967/68 v Groningenu. Na radu tehdejšího vedoucího NUFFICu podal Z. Masařík na nizozemské ministerstvo vědy žádost o podporu knihovny. Tato žádost byla honorována a od roku 1969 byly vskutku na naše oddělení pravidelně zaslány knihy z Nizozemí. O pět let později začali posílat knihy také z Belgie. Tímto způsobem mohly být položeny pevné základy vědecké knihovny, která se v posledních čtyřech letech může, díky štědré podpoře ze strany Nizozemské jazykové unie (Nederlandse Taalunie) a díky nejrůznějším darům, zdatně rozšiřovat. Vedle Nizozemské jazykové unie bych chtěl v této souvislosti poděkovat také oddělení nizozemštiny v Tartu, Emmy Máčelové-van den Broeckeové a Leidenskému oddělení Řádu prince (Orde van de Prince).

Rok 1969 nebyl důležitý jen vybudováním knihovny. Ve stejném roce převzal úkoly E. Solařové-Montijnové J. Skopal. J. Skopal, který se mohl zdokonalit v nizozemštině mj. v Hasseltu, byl 19. prosince 1967 v Brně místopřisežně jmenován překladatelem nizozemského a německého jazyka. Dodnes je jediným takto jmenovaným překladatelem nizozemského jazyka v Brně. Po dlouhý čas se J. Skopal s neutuchajícím nadšením zasazoval o šíření nizozemštiny a nizozemské kultury. Roku 1988 však náhle těžce onemocněl. Z. Masařík, který přál nizozemštině vždy to nejlepší, tehdy požádal E. Máčelovou-van den Broeckeovou, zda by nemohla převzít povinnosti pana Skopala. E. Máčelová-van den Broeckeová, která pochází ze zeeuwsko-vlámské rodiny milující svůj jazyk, jeho žádosti ráda vyhověla.

E. Máčelová-van den Broeckeová totiž už roky překládala pro překladatelský ústav. A stejně tak dlouho soukromě vyučovala mnohé studenty nizozemštinu, což dnes ostatně stále ještě s velkou radostí dělá. Na fakultě byla známá především svou prací na *Česko-nizozemském slovníku*². Roku 1973 se J. Skopal ujal plánu na sestavení takového slovníku. Při hledání spoluautora se dostal přes E. Solařovou-Montijnovou k E. Máčelové-van den Broeckeové, která ihned přislíbila pomoc. To, že psaní slovníku nabere dimenze skutečného životního díla, tehdy ještě žádný z neúnavných autorů nemohl vědět. Snad možná našťestí. J. Skopal dodával hesla, která pak E. Máčelová-van den Broeckeová rozpracovávala. Za izolace, ve které oba museli pracovat, to jistě nebyla žádná sinekura. Nizozemské texty byly téměř nedostupné, vše se tedy muselo tak či onak získat

¹ Srov. Erika Solařová-Montijnová, "Nederlands als bijvak in Brno in de vijftiger en zestiger jaren (Nizozemština jako vedlejší obor v padesátých a šedesátých letech v Brně)". In: *Didaktika jazyka a kultury nizozemštiny ve střední a východní Evropě*, red. Leopold Decloedt a Wilken Engelbrecht (Olomouc: Vydavatelství Palackého univerzity v Olomouci, 1997), str. 149–152.

² Emmy Máčelová-van den Broeckeová a Josef Skopal, *Česko-nizozemský slovník. Tsjechisch-Nederlands woordenboek* (Praha: SPN, 1990).

ze znalostí, které E. Máčelová-van den Broeckeová nabyla ještě v době, kdy žila v Nizozemí. J. Skopal popisoval celé dny archy papíru. Povolené měl pouze dvě chyby na stránku. Více jak dvě chyby nemilosrdně znamenaly začít znovu, protože počítače v té době přece ještě neexistovaly. Roku 1989 přišel slovník konečně na trh. Ve stejném roce se paní E. Máčelová stala členkou Společnosti pro nizozemskou literaturu (Maatschappij der Nederlandse Letterkunde). Čest, které se doposud v Čechách dostalo pouze jí, Olze Krijtové a Přemyslu Janotovi. Roku 1996 byl v Haagu založen Nizozemsko-český lexikografický výbor. Iniciátorem byl Antonín Máčel, syn paní E. Máčelové-van den Broeckeové, díky němuž se rovněž rozvinula přátelská spolupráce mezi městy Utrecht a Brno. Výbor byl založen proto, aby udržel co nejnižší možnou cenu plánovaného nového vydání *Nizozemsko-českého slovníku*³, sestaveného v Praze, a *Česko-nizozemského slovníku*, napsaného v Brně. Předsedou Výboru se stal amsterdamský slavista Kees Mercks.

Nové vydání *Nizozemsko-českého slovníku* vyšlo již v březnu roku 1997⁴ a bylo představeno na oslavě 75 let nederlandistiky v Praze. *Česko-nizozemský slovník* vyjde v průběhu roku 1999. Rozšířené vydání opatřené spoustou technických a právnických hesel je již téměř hotové.

Díky speciálnímu programu Nizozemské jazykové unie na podporu nederlandistiky ve střední a východní Evropě se také nederlandistice v Brně od roku 1994 otevřely nové perspektivy. Poprvé po dlouhé době mohly být jazykové hodiny opět doplněny vědeckými přednáškami. Již ve školním roce 1993/94 zabezpečil Leopold Decloedt kurzy „úvod do nederlandistiky“. Od října 1994 je zodpovědným za založení a rozvoj oddělení nederlandistiky v Brně.

Po tři roky byla budoucnost oboru poněkud nejistá. Ale nakonec byl, díky úsilí různých, po sobě následujících děkanů FF MU, J. Hladkého, J. Mezníka a J. Nechutové, a díky současné spolupráci s J. Munzarem, vedoucím katedry germanistiky a nordistiky, udělen studiu nizozemského jazyka, literatury a kultury status bakalářského studia třetího oboru. Od 1. října roku 1999 se stane nizozemština v Brně řádným bakalářským studiem. Doufejme, že se nám podaří nizozemštinu v průběhu dalších let rozšířit na magisterské studium. Jako specializace v posledních dvou letech pětiletého studia se plánují: didaktika, překladatelství-tlumočnictví a literární překlady.

Od 1. října 1995 do 1. září 1997 pomáhala Leopoldu Decloedtovi Regine van Groningenová, která vedla jazykové kurzy (pro začátečníky a pokročilé), a studentka Alexandra Andreasová, která byla jako studijní asistentka zodpovědná za knihovnu. A. Andreasová je od 1. října 1997 na katedře jako studentka doktorského studia. Zabývá se modalitou v nizozemštině, němčině a slovenštině a za tři roky chce promovat. Momentálně studuje nizozemštinu spolu s Kateřinou

3 František Čermák a Zdeňka Hrnčířová, *Nizozemsko-český slovník. Nederlands-Tsjechisch woordenboek* (Praha: SPN, 1989).

4 František Čermák a Zdeňka Hrnčířová, *Nizozemsko-český slovník. Nederlands-Tsjechisch woordenboek* (Praha: SPN, 1989) (Praha: Leda, 1997).

Lepkovou, která je nyní zodpovědná za naši knihovnu, v Olomouci, kde obě, doufáme, za dva roky obdrží magisterský titul. A. Andreasová zároveň zabezpečuje na katedře nizozemštiny v Brně jazykové hodiny (pro začátečnický) a úvod do nizozemské jazykovědy. Je to tedy pilná včelka, stejně jako Regine van Groningenová, která se v průběhu svého dvouletého pobytu v Brně velmi intenzivně zasadila o rozvoj oddělení a které vyšla knížka *Nizozemština na cestách*.

Pracovníci oddělení nizozemštiny v Brně se přirozeně nestarají jen o výuku. Pracuje se zde také na výzkumu a na šíření nizozemštiny a nizozemské kultury. Nejvýznamnějším příkladem těchto aktivit je již jednou zmíněný *Česko-nizozemský slovník*. Dalším příkladem je učebnice E. Máčelové-van den Broeckeové a Dany Spěvákové *Učebnice nizozemštiny pro Čechy. Wegwijs worden in Nederlands*⁵, která vyšla 15. října 1997. Díky pěkným textům, solidní grafické úpravě a kontrastnímu obalu ji studenti jistě velmi dobře přijmou.⁶

Také v budoucnu se chce oddělení nederlandistiky podílet na vývoji učebního materiálu, který bude počítat se specifickými potřebami České republiky. V rámci sítě, která byla vybudována mezi Bratislavou, Brnem a Vídní⁷ za účelem spolupráce, se bude věnovat pozornost především obchodní nizozemštině. Filologové tradičně disponují značnými komunikativními a sociálními schopnostmi, kterých si ekonomický svět, zvláště pak turistický a překladatelský sektor, vysoce cení. Dále se také pracuje na tematickém slovníčku pro překladatele, který se bude moci využívat v hodinách konverzace.

Oddělení nederlandistiky v Brně považuje také za obzvlášť důležité, že nizozemština a nizozemská kultura vstoupila do povědomí veřejnosti i za branami univerzity. Aby se naplnil tento cíl, zorganizovali jsme mj. tento kongres, na fakultě se pravidelně promítají nizozemské filmy a poskytujeme – stejně jako roku 1997 – pomoc při organizování aktivit jako „Nizozemský týden“. V této souvislosti chci také poukázat na český překlad *Wiplaly*, který v letech 1992–1993 připravila E. Máčelová-van den Broeckeová se svými studenty⁸. Z finančních důvodů nebyl tento překlad bohužel ještě publikován, publikace je však definitivně přislíbena na rok 1999. O potřebné finanční prostředky se postará Literair Productiefonds (Amsterdam) a české vydavatelství Albert je připraveno knihu vytisknout a rozšířit.

Protože oddělení nederlandistiky je přesvědčeno o tom, že již zmiňované cíle (kvalitní výuka, vývoj učebního materiálu, přiblížení nizozemského jazyka a kultury široké veřejnosti) se mohou optimálně realizovat jen tehdy, pokud se

⁵ E. Máčelová-van den Broeckeová a Dana Spěváková, *Učebnice nizozemštiny pro Čechy. Wegwijs worden in Nederlands* (Nakladatelství H+H, 1997).

⁶ V době čekání na novou verzi česko-nizozemského slovníku sestavila E. Máčelová-van den Broeckeová spolu s Romanou Kolesovou *Nizozemsko-český slovníček* k učebnici *Učebnice nizozemštiny pro Čechy. Wegwijs worden in Nederlands*, který bude zkrátko k dostání. Na kazetách, které budou k učebnici patřit, se ještě pracuje.

⁷ Viz homepage nederlandistiky ve Vídni //http://www.ned.univie.ac.at

⁸ K této skupině studentů patřila J. Malá, D. Spěváková a Z. Mareček, kteří od tohoto roku zabezpečují úvod do nizozemské literární vědy.

bude udržovat spolupráce s dalšími katedrami a ústavy, podnikli jsme v minulosti v tomto směru již určité kroky. Doufejme, že budeme v této započaté cestě moci i v budoucnu pokračovat.

Abychom ještě více posílili a rozvinuli vztah mezi našimi kolegy nederlandisty v Bratislavě, Olomouci a Praze, konala se 18. listopadu 1994 z iniciativy oddělení nederlandistiky v Brně první „Porada nederlandistů České republiky a Slovenska“ (Overleg neerlandici Tsjechië en Slowakije), zkráceně ONETS. Toto setkání se konalo na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity a zahájili ho pan Mezník, tehdejší děkan, a J. Munzar. Na této schůzi byl mj. vypracován i plán organizace, rozvoje a koordinace knihoven nederlandistiky v Bratislavě, Brně, Olomouci a Praze. Nizozemská jazyková unie dala na tento projekt, který se mezitím pěkně rozvinul, k dispozici tučný obnos.

Z Brna vzešel také popud založit sdružení Comenius – sdružení, které bude zabezpečovat spolupráci mezi různými katedrami nederlandistiky ve střední a východní Evropě. Na schůzi vedení, která se konala 2. března 1996, se rozhodlo, že se bude vydávat vědecká řada pod zvukným jménem AMOS. AMOS bude na prvním místě sborníkem, kde budou moci nederlandisté z této oblasti představit širší veřejnosti plody svého vědeckého výzkumu. Přednost se bude dávat studiím, které budou nizozemštinu a nizozemskou literaturu přibližovat interdisciplinárně a na základě srovnání. Tento způsob je výhodný mj. v tom, že jazykovědné a literárněvědní problémy se budou moci probírat jednodušeji na všeobecném kulturním pozadí.

V posledních letech se toho na poli nederlandistiky událo mnoho. Také v dalších letech se plánuje řada aktivit.⁹ Že se to vše nebude moci dít bez vnější podpory, je každému jistě jasné. Chtěl bych proto skončit tím, že poděkuji každé instanci a každému jednotlivci, kteří se nejrůznějšími způsoby podíleli na rozvoji nederlandistiky v Brně.

Překlad: Kateřina Lepková (MU Brno)

⁹ Abychom jmenovali jeden příklad: v týdnu od 21. června do 27. června 1998 organizuje oddělení nederlandistiky v Brně společně s katedrou nederlandistiky v Bratislavě kurz „Nizozemí a Flandry z dvojité perspektivy“. Jedná se o kurz reálií pro studenty nederlandistiky z celé oblasti střední a východní Evropy, který se bude konat v Brně.

